

TRANSFORMATION OF UKRAINIAN IDENTITY IN THE CONTEXT OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN SOCIO-POLITICAL SPACE

Olena Novakova^{1,2}, Maryna Ostapenko^{1,3}, Bohdan Fedorchuk^{1,4}

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ

Олена Новакова, Марина Остапенко, Богдан Федорчук

Abstract. In the history of the formation of the identity of Ukrainian society, it took place under the influence of various civilizational factors, cultural traditions, which determined its uniqueness, multidimensionality, complexity. It undergoes changes under the influence of the challenges of survival and self-preservation, which requires a revision and update of the system of value orientations. The war significantly activated the processes of rethinking national self-determination and distancing from undesirable elements of the Soviet past.

The article examines the impact of European integration processes on changing the components of the national and civic identity of Ukrainian society, which is being transformed in the conditions of a full-scale Russian-Ukrainian war. Changes in the attitude of the population to democratic values, cultural traditions and their own identity are identified, and possible ways of consolidating society through the strengthening of European elements in the national and civic identity of Ukrainians are outlined.

The European Union, as a supranational structure, provides its members with security, freedom and diversity, while supporting basic universal values. Ukrainian national ideals are harmoniously integrated into the European cultural tradition, which is based on respect for human rights and freedoms, individual and social responsibility, and others. The study of the impact of the Russian-Ukrainian war on the transformation of the perception of democratic values in Ukrainian society is of particular importance for the process of European integration, as it creates a practical basis for the formation of state policy in such key areas as national security, education, and culture. This contributes to the establishment of European values, as well as countering disinformation regarding the course of this process. Given that these processes are unfolding in modern times, they constantly update the theoretical and practical research base.

Keywords: identity, identification, European integration, Russian-Ukrainian war, European values, national identity, civic identity, European Union

---

¹ Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

² o.v.novakova@udu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-0402-1904>

³ m.a.ostapenko@udu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-4412-0229>

⁴ bfedorchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-0360-428X>

Анотація. Історично формування ідентичності українського суспільства відбувалося під впливом різних цивілізаційних чинників, культурних традицій, що зумовило її унікальність, багатомірність, складність. Вона зазнає змін під впливом викликів виживання і збереження себе, що потребує перегляду і оновлення системи ціннісних орієнтирів. Війна значно активізувала процеси переосмислення національного самовизначення та відмежування від небажаних елементів радянського минулого.

У статті розглянуто вплив євроінтеграційних процесів на зміну складових національної і громадянської ідентичності українського суспільства, яка трансформується в умовах повномасштабної російсько-української війни. Визначено зміни у ставленні населення до демократичних цінностей, культурних традицій і власної ідентичності, а також окреслено можливі шляхи консолідації суспільства через посилення європейських елементів у національній і громадянській ідентичності українців.

Європейський Союз, як наднаціональна структура, забезпечує своїм членам безпеку, свободу та різноманітність, водночас підтримуючі базові загальнолюдські цінності. Українські національні ідеали гармонійно інтегруються в європейську культурну традицію, засновану на повазі прав і свобод людини, індивідуальній і соціальній відповідальності та інших. Дослідження впливу російсько-української війни на трансформацію сприйняття демократичних цінностей українського суспільства набуває особливої ваги для процесу європейської інтеграції, адже створює практичну основу для формування державної політики в таких ключових сферах, як національна безпека, освіта та культура. Це сприяє утвердженню європейських цінностей, а також і протидії дезінформації щодо перебігу цього процесу. Враховуючи, що ці процеси розгортаються в актуальному часі, вони постійно оновлюють теоретичне та практичне підґрунтя досліджень.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, європейська інтеграція, російсько-українська війна, європейські цінності, національна ідентичність, громадянська ідентичність, Європейський Союз

Актуальність

23 червня 2022 року, незважаючи на триваючу активну фазу повномасштабної війни, Європейська рада ухвалила рішення надати Україні статус країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу. Це рішення мало не лише важливе геополітичне значення, а й стало потужним чинником консолідації суспільства на основі спільних цінностей та пріоритетів. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС надає питанню ідентифікації громадян практичного значення, адже європейські цінності (демократія, верховенство права, права і свободи людини, плюралізм) стають основою для реформ та повоєнної відбудови. Війна в Україні надзвичайно посилила проблему ціннісної ідентифікації, солідарності європейських країн щодо захисту демократії. Так, голова Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн чітко визначала: «Російська війна є атакою проти усього, за що ми виступаємо тут, у Раді Європи. Це атака проти її базових принципів. Тим більше важливим є те, що ми об'єднуємо сили для захисту, розвитку й просування демократії. Ми всі стоїмо поряд з Україною» [18] Вивчення того, як війна прискорює чи трансформує сприйняття демократичних цінностей, є критичним для успішної інтеграції, оскільки створює об'єктивну, практичну основу для розробки державної політики у сфері національної безпеки, освіти та культури, спрямованої на утвердження європейських цінностей та нейтралізацію дезінформації.

Аналіз наукової розробки проблеми трансформації ідентичності українців в умовах повномасштабної війни дозволяє констатувати значний науковий інтерес. Так, предметом дослідження Л.Гардінга стала громадянська позиція українців на початку російської агресії [5], науковці Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України досліджували вплив російсько-української війни на взаємозв'язок та зміни етнічних і національно-громадянських складових української ідентичності; роль органів влади та місцевого самоврядування України у зміцненні національної та громадянської ідентичності в умовах воєнного стану [7, 4, 15].

Питання впливу європейських цінностей на ідентичність українців активно вивчаються, як в Україні, так і за кордоном. Науковці не лише аналізують сутність і привабливість цих цінностей [1, 2], але й активно вивчають їхню практичну дієвість. Зокрема, значний масив робіт присвячений тому, як європейські стандарти допомагають у розбудові української демократії [3, 25]. Також вчені досліджують ключову роль європейських цінностей у контексті євроінтеграції та глобалізації, що є життєво важливими для майбутнього нашої країни [20, 19].

В той же час, вплив євроінтеграції на національну та громадянську ідентичність громадян України, що трансформується в умовах російсько-української війни, ще вивчений недостатньо, зокрема, і у зв'язку з тим, що означені процеси відбуваються в актуальному часі та постійно оновлюють теоретичну та емпіричну основи дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати вплив процесів євроінтеграції на формування складових української національної і громадянської ідентичності, що трансформується в умовах повномасштабної війни; визначити зміни у ставленні громадян до демократичних цінностей, культурних традицій та самоідентифікації; окреслити шляхи консолідації суспільства за рахунок розвитку європейських складових в національній і громадянській ідентифікації українців.

Виклад матеріалу дослідження

У сучасному науковому дискурсі підкреслюється значимість досліджень проблематики ідентичності, ідентифікації, деідентифікації та інших аспектів, які торкаються системи конструювання людиною своєї тотожності на основі певних ідентифікаційних ознак (гендер, етнос, регіон, релігія, мова, політика, культура, нація, держава та інші). Відповідно, ідентичність є таким феноменом, що включає соціальну, культурну, психологічну, ментальну, мовну, аксіологічну, комунікативну та інші складові. Науковці акцентують увагу на багатовимірності ідентичності. Це обумовлено приналежністю людини до різних соціальних груп й дозволяє фахівцям говорити про множинну природу ідентичності. Ідентичність відображає: формування усвідомлення людиною своєї ролі та місця в групах, до яких вона належить (самоідентифікація); сформованість відчуття тотожності та єдності з цією групою; сприйняття і ставлення до інших груп. Таким чином, поняття ідентичності розкриває процес і результат соціалізації людини, сприйняття себе як частину певної групи (спільності) і прийняття

цінностей цієї групи (спільності), ставлення та сприйняття інших людей та спільнот.

Дослідниками виокремлюється філософське, психологічне, соціальне, культурологічне тлумачення змісту поняття ідентичності. Кожний з цих підходів акцентує увагу на певному контексті складної системи цього феномену: генезі поглядів щодо природи та глибинного змісту; психологічних механізмах її формування; чинниках, що впливають на її сформованість та зміни; складових елементах та одиниць вимірювання; функціонального призначення тощо.

На дискусійність теорії ідентичності, сутнісні відмінності у розумінні та трактуванні феномену ідентичності у концептуальних підходах, а також перспективність наукових досліджень цієї проблематики вказує О.Зорич [8]. Зокрема дослідниця відмічає відкритість «дискурсу про ідентичність як категорію політичної науки» й потребу в її осмисленні [8, с. 11]. Привертає увагу висновок авторки про наявність інформаційно-комунікативної і нормативно-регулятивної детермінант феномену ідентичності. Перше позначає діалогічність явища ідентичності, друге — потенціал підтримки соціального порядку, який нині набуває вигляд «життєвих стилів», що здатні змінюватися та вільно обираються людиною [8, с. 10]. У контексті проблематики статті заслуговує на увагу положення конструктивізму, який згадує дослідниця, де розглядається можливість зміни і трансформації, гнучкості ідентичності, множинного характеру і взаємоузгодженості її складових [8, с. 11]. Сучасні дослідники ідентичність вивчають як динамічний конструкт, фундаментально пов'язаний із історичними наративами та колективною пам'яттю. Як зазначають О. Реєнт, І. Коляда та Я. Камбалова, «історичні спогади становлять основу для формування соціальних і політичних ідентичностей, засвідчуючи нерозривний взаємозв'язок і взаємозалежність між поняттями “історична пам'ять” та “ідентичність”» [17, с. 44].

Збагачує, і водночас стимулює до наукових дискусій, осмислення феномену ідентичності у контексті теорії постмодернізму, що пропонує визначення процесу деідентифікації сучасної людини в умовах швидкого технологічного розвитку, активного впливу інформації, умов постправди та образів [13].

Дослідження в українському контексті сьогодні охоплюють як аналіз динаміки ідентичності представників національних меншин (спільнот) у площині їхньої міжетнічної взаємодії [24], так і процеси трансформації соціальної та релігійної ідентичності. Зокрема, О. Позній, Ю. Горбова та А. Ярошенко досліджують вплив тривалого політичного, інформаційного та символічного тиску з боку Росії на ідентичність мешканців тимчасово окупованих територій України, що підкреслює актуальність вивчення ідентифікаційних процесів в умовах зовнішнього впливу та воєнного стану [14].

Розглядаючи проблему ідентичності, слід відзначити наукову розвідку О. Кухарук щодо співвідношення соціальної ідентичності і резильєнтності українців в контексті російсько-української війни, що дозволило дослідниці зробити висновок про формування «резильєнтної соціальної ідентичності» [11, с. 77]. Цей вид ідентичності розкриває усвідомлення і відчуття переживання спільної долі українським народом, характеризує стійкість суспільства в умовах повномасштабної агресії Росії проти України. Серед

характеристик дослідницею відзначено те, що ця ідентичність формує норми і правила поведінки у надзвичайних умовах, поширюється на всіх членів спільноти (включаючи і ту частину, яка безпосередньо не брала участі у подіях), мотивує до надання підтримки і допомоги, є вразливою до зовнішнього впливу та інші [11, с. 77]. Науково цінним для розуміння феномену ідентичності вважаємо осмислення її амбівалентної природи у концепції символічного інтеракціонізму [28]. Це надає можливості для вивчення результатів ідентифікації — наближення, прийняття цінностей групи (навіть і формування упередженого ставлення до інших) або дистанціювання від цієї групи й подальший процес ідентифікації людини, пошук себе, самовизначення.

У сучасному науковому середовищі слід виокремити дослідження європейської ідентичності, зокрема осмислення причин актуалізації уваги дослідників до цього феномену та дискусійності щодо визначення його змісту [10].

Наразі серед вітчизняних науковців і практиків спостерігається зростаючий інтерес до аналізу проблеми національної, громадянської ідентичності, а також європейської ідентифікації українського суспільства. Важливість осмислення цих складових ідентичності не можна переоцінити, оскільки вони надають знання щодо самоусвідомлення українців як громадян України, українців як нації, з її традиціями, мовою, культурою, українців як частини європейської спільноти. Сформованість окреслених ідентичностей сприяють згуртованості, солідарності, стійкості нашого суспільства. Науковцями відзначається, що громадянська ідентичність є важливою умовою та невичерпним ресурсом консолідації суспільства [12]. Усі ці аспекти мають вирішальне значення для протистояння та опору збройній агресії Росії.

Повномасштабна російська агресія стала потужним каталізатором для прискорення ідентифікаційних процесів в Україні. Це підтверджують соціологічні дослідження. Залежно від методології та часу опитування, 85% або 72% громадян України нині ідентифікують себе передусім як українців. Це значний стрибок порівняно з періодом 1992–2004 років, коли ця частка не перевищувала 50%. Визначними етапами зростання національної самосвідомості та ідентичності стали Помаранчева революція, Революція Гідності та початок російсько-української війни у 2014 році. Розгортання повномасштабного вторгнення стало найпотужнішим чинником посилення ідентифікації громадян як українців, цей показник перетнув позначку 70% [21].

Початок російської агресії проти України актуалізував процеси ціннісної самоідентифікації не лише в нашій державі, але і на світовому рівні. На думку Ф. Фукуями у XXI сторіччі «політика ідентичності більше не є другорядним явищем, яке проявляється тільки у вузьких межах університетських кампусів або створює тло для маловажливих сутичок у «культурних війнах», що їх просувають медіа. Замість цього політика ідентичності стала основною концепцією, яка пояснює багато чого з того, що відбувається в глобальних справах» [23]. Підкреслюючи подвійну роль піднесення національної ідентичності в сучасних державах, дослідник наголошує на важливості розуміння того, «як різноманітність може служити загальним

цілям і підтримувати ліберальну демократію, а не підривати її. Люди ніколи не перестануть думати про себе і свої суспільства з точки зору ідентичності. Ідентичність можна використовувати для поділів, але її також можна використовувати для об'єднання» [23].

Як зазначає німецька дослідниця Т. Берцель [27], військова агресія Путіна проти України кидає виклик головним цінностям ліберальної моделі суспільного устрою, навколо якої організовано Європейський Союз. Як наслідок, політичні діячі та експертна спільнота виступають за посилення європейської інтеграції як засобу збереження ЄС у його ролі ліберального інтеграційного проекту. Російська війна безповоротно зруйнувала європейську безпекову систему, сформовану після завершення Холодної війни, прямо відкидаючи її ліберальні цінності, визначені у 1990 році Паризькою хартією, яка зобов'язувала країни, що її підписали, керуватися демократією, правами людини та верховенством права у своїх відносинах.

Порівнюючи декілька попередніх криз, що охопили європейську спільноту, з війною в Україні, дослідниця шукає відповідь на питання, чому країнам ЄС вдалося подолати свої розбіжності щодо Росії, не вдаючись до глибоких інституційних реформ? Відповідь Т. Берцель бачить в розгортанні політики ідентичності. Зокрема, зазначено, що лідери США та Європи одноставно визначили війну в Україні як заздалегідь сплановану, нічим не спровоковану та не виправдану агресію, розпочату Росією, яка ставить під сумнів ліберальні цінності.

Особливо важливим, на нашу думку, є висновок про те, що європейська інтеграція змінює свій зміст: від формально інституційних критеріїв до ціннісно-сміслових основ. У цьому новому контексті пріоритетом стає перегляд таких фундаментальних засад Європи, як солідарність, суверенітет і демократія. Відповідно до висновків Т. Берцель, європейська інтеграція є не лише політико-правовим процесом, а й глибокою зміною колективної ідентичності. Війна в Україні при цьому виступає потужним чинником, що прискорює символічне переосмислення і сутності, і майбутнього всього проекту Європи [27].

У контексті нашого дослідження особливо важливим є вивчення динаміки зовнішніх показників та маркерів ідентифікації українців. Так, аналіз результатів соціологічних досліджень дозволяє стверджувати посилення ознак європейської ідентичності з 3,6 до 6,4 балів (за 10-бальною шкалою); зниження «радянської» ідентифікації з 2,9 до 1,1 балів за тією ж шкалою; ностальгію за розпадом СРСР висловлює лише 11% опитаних, тоді як до повномасштабного вторгнення таких було 32% (це значення майже не змінювалося із 2014 року). Необхідно відмітити також різке дистанціювання від усього російського: у 2021 році лише 55% опитаних вважали, що українці та росіяни не є одним народом, то вже у березні 2022 року ця частка зросла до 77%, а у квітні сягнула 91% [21].

Євроінтеграційні прагнення України, насамперед, зумовлені бажанням подолати радянську спадщину, позбавитися від комплексів меншовартості й утвердити власну національну ідентичність, яка багато в чому співпадає з європейською. Від 2014 року цей курс став домінуючим шляхом не лише розвитку, а й збереження української державності. Європейський вибір визначає орієнтацію на демократичні цінності, верховенство права,

рівноправний міжкультурний діалог і збереження культурної спадщини, що формує нову модель української ідентичності на основі універсальності демократії та прав людини.

Попри відсутність сталого визначення спільної європейської ідентичності серед країн ЄС, усі вони єдині у прагненні до демократії та спільних цілей розвитку. Євроінтеграційна модель «єдності в багатоманітті» дозволяє співіснувати національним ідентичностям, не знищуючи їх, а навпаки — сприяючи культурному взаємозбагаченню. Досвід країн Центральної та Східної Європи доводить, що модернізація не означає втрати національної самобутності. Європейська ідентичність не замінює національну, а поєднує їх у багаторівневій системі співіснування. Для України євроінтеграція — це не лише демократичні свободи та економічні переваги, а й новий рівень відповідальності за спільні цінності, стандарти та майбутнє об'єднаної Європи [6].

Можна стверджувати, що політика ідентифікації і консолідації суспільства на основі спільних цінностей та інтересів є надзвичайно важливою, як для України, так і для держав Європи, без цього неможливо вистояти під час війни та повоєнного відновлення. Для досягнення успіху в євроінтеграції українського суспільства на перший план виходить формування, закріплення та розвиток європейських складових української ідентичності. У правовому аспекті формування європейських складових ідентичності українців закріплено, зокрема в реформах медіа та політики щодо національних меншин. Війна чітко висвітлила ті елементи національної свідомості та громадянської активності, які потребують подальшого розвитку. Цей процес вимагає сприяння та активної участі як державних установ, так і суспільних інституцій [15, с. 86]. Для вирішення цих завдань у січні 2023 року було прийнято Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». На більш глибоке розуміння та широке запровадження положень цього Закону було спрямоване затвердження у грудні 2023 року Кабінетом Міністрів України Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки.

Зміст цих документів констатує зміни, що відбулися у сфері ідентичності українців під впливом російсько-української війни, і формує стратегічний підхід у розвитку та підсиленні наступних рис:

- 1) Формування єдності суспільства при збереженні відмінностей суспільних груп.
- 2) Активна участь громадськості у міжкультурному діалозі.
- 3) Зниження рівні конфліктності, як в середині суспільства, так і на зовнішньому рівні.
- 4) Консолідація суспільства шляхом зміцнення демократичних цінностей, які є невід'ємними складовими української національно-громадянської ідентичності [16].

Таким чином, Стратегія розглядає демократію та єдність не просто як бажані цілі, а як обов'язкову основу для сильної, стійкої та сучасної української ідентичності. Відповідно, можна сказати, що бути «українцем» у сучасному розумінні — це не лише мати певний етнічний чи мовний зв'язок

(національна складова), а й активно підтримувати та жити згідно з демократичними принципами, відчувати себе частиною єдиної, згуртованої політичної спільноти (громадянська складова).

Ухвалення цих та інших законів підтверджує, що навіть в умовах війни Україна рішуче дотримується європейського курсу, створюючи засади для збереження та відновлення плюралізму та демократії після її завершення. Війна стала потужним каталізатором змін, перетворивши культурну політику України на приклад конфліктної адаптації: країна вимушена одночасно реагувати на виклики воєнного часу та інтегрувати європейські стандарти й цінності, роблячи культуру ключовою сферою символічної взаємодії з ЄС [19, с. 467].

Ціннісний вимір європейських складових української ідентичності прослідковується у підтримці демократії, свободи, рівності та прав людини. Дослідження, проведене Українським центром економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова у червні 2024 року показало, що підтримка демократичних цінностей виступає вагомим складовою української ідентичності (табл. 1).

Таким чином, можна констатувати, що чим сильніше респонденти відчують зв'язок з Україною як державою, тим вищою є їхня схильність підтримувати демократію, народовладдя та свободу.

Важливим показником ідентифікації громадян України є підтримка певної культурної традиції. Дослідження показало, що за період з 2006 по червень 2024 року в Україні відбулося значне зміцнення української та загальноєвропейської культурної ідентичності та різке відмежування від російської та радянської традицій (табл. 2).

Загальні тенденції підтримки культурних традицій підтверджуються і в регіональному вимірі. Зростання частки тих, хто відносить себе до української культурної традиції, зафіксовано в усіх регіонах. Найбільш помітно це зростання відбулося на Півдні (з 50% до 73%) та Сході (з 46%

Таблиця 1. Зв'язок ціннісних орієнтацій та ідентифікації українців (2024р.)

Група ідентифікації	Демократія - бажаний устрій	Народовладдя важливіше за порядок	Свобода важливіша за достаток
Ототожнення себе з Україною (загальнонаціональна)	71,5%	58,5%	53%
Ототожнення себе з поселенням (локальна)	52%	43%	41%
Ототожнення себе з регіоном (регіональна)	46%	41%	41%

* Таблиця складена авторами за:
(Ідентичність громадян України, 2024)

Таблиця 2. Динаміка підтримки певної культурної традиції громадянами України на загально-національному рівні

Культурна традиція	2006 рік	2024 рік	Рівень змін
Українська	56%	76%	Суттєве зростання
Загальноєвропейська	7%	14%	Зростання вдвічі
Радянська	16%	4%	Різке зниження
Російська	11%	0,5%	Фактичне зникнення

** Таблиця складена авторами за:
(*Ідентичність громадян України, 2024*)

до 64%). Статистично значуще зростання ідентифікації із загальноєвропейською традицією спостерігалось у Центральному, Південному та Східному регіонах, де її частка зросла приблизно з 6-7% до 15-16%.

Зростання підтримки загальноєвропейської культурної традиції впливає також на те, якою мірою українці відчують себе європейцями. Протягом останніх двох десятиліть, особливо після початку повномасштабної війни, значно зросла частка українців, які ідентифікують себе як європейці. Зокрема, кількість респондентів, які відчують себе європейцями, зросла з 36% у 2005 році до 49% у 2024 році (тоді як частка тих, хто не відчуває, знизилася з 58% до 45%). Серед громадян України, які не вважають себе європейцями, три чверті (75%) покладають основну провину на низький рівень добробуту. Крім економіки, значні перешкоди створюють соціально-культурні умови (41%) та мовні бар'єри (38%), причому останній чинник, як і відчуття приналежності до іншої культури, став називатися частіше, ніж у 2006 році. Це вказує на те, що бар'єри не лише економічні, але й зростаючі в ідентифікаційній та мовній площині [9].

Цікаво, що в цьому аспекті також прослідковується взаємозв'язок з елементами національної ідентифікації: найбільш виразно європейська орієнтація притаманна мешканцям західних областей України, а також тим, хто використовує українську мову у родинному спілкуванні.

Дослідження також показало, що європейська самоідентифікація українців є усвідомленою та спрямованою на інтеграцію зі збереженням власної ідентичності. Так, висловлюючи високий рівень довіри до Європейського Союзу (довіряють йому 60% опитаних, не довіряють — 20%), українці меншим ступенем готові беззастережно делегувати суверенітет органам влади Європейського Союзу. Наприклад, за умови членства в ЄС, лише 37% опитаних готові делегувати Європейському Союзу право визначати національну зовнішню політику (проти — 48%). Ще меншу підтримку має ідея щодо оборонної політики: тут 38% згодні з тим, щоб її визначали органи ЄС, а 45,6% — ні. Таким чином, в обох випадках переважає частка тих, хто не готовий передати ці повноваження Брюсселю [26].

Попри певну перевагу позитивних тенденцій, необхідно об'єктивно оцінювати, яким чином російське вторгнення в Україну вплинуло на те, наскільки важливим для українців є збереження демократії. У цьому аспекті цікавим є дослідження доцента Київської школи економіки Л.Таміліної, яка провела онлайн-опитування за вище визначеною тематикою з листопада 2024 року по квітень 2025 року. Дослідження показало, що війна може зневірити українців у демократичних цінностях, якщо вона призведе до суттєвого зниження доходів, зростання корупції або посилення нерівності. Такі тенденції можуть мати негативні наслідки для демократичного розвитку країни: зменшиться політична активність, ускладниться виборча ротація влади та зросте вплив виборців з авторитарними уподобаннями. Ці процеси, у свою чергу, можуть знизити загальний попит на демократію, ускладнюючи Україні зміцнення демократичних засад, необхідних для вступу до ЄС.

Водночас з цими застереженнями, авторка наголошує на позитивній ролі помітного зміцнення національної ідентичності українців. Результати свідчать, що особи з сильним відчуттям належності до української нації більш схильні цінувати збереження демократії. Національна ідентичність виступає ключовим чинником підтримки демократії і, ймовірно, може частково компенсувати негативні наслідки військових дій. Роблячи висновки з свого дослідження, Л.Таміліна [22] наголошує на необхідності підсилення урядової політики щодо покращення рівня життя громадян, скорочення розриву у доходах та боротьби з корупцією. Навіть в умовах військових бюджетних обмежень, символічні дії та політичні меседжі в цих сферах можуть допомогти стримувати поширення авторитарних поглядів. Додатково, посилення національної ідентифікації (наприклад, через громадянську освіту та інклюзивні національні наративи) може підтримати демократію, оскільки в Україні національна свідомість тісно пов'язана з демократичними цінностями. З іншого боку — відсутність такої діяльності включає ризик закріплення авторитарних установок, що матиме вплив і на європейський вибір країни [22].

Цікавими видаються висновки дослідження «Звіт про сприйняття України в Європі» [29], які демонструють сприйняття та оцінку України і українців з боку європейців. Дослідження підкреслює, що українська культура і технологічні розробки вже мають відгук у Європі. Проте культурна ідентичність України визначена як потужний, але недостатньо використаний інструмент для покращення сприйняття українців та країни в цілому. Особливий потенціал мають сучасне мистецтво, технологічна креативність та цифрова комунікація. Водночас, серед європейської спільноти існує скептицизм щодо здатності України самостійно керувати післявоєнною відбудовою. Занепокоєння викликають питання управління та корупції, що негативно впливає на довіру та інвестиції. Ці висновки створюють можливості для активної реалізації ініціатив, спрямованих на посилення міжнародної співпраці та інтеграції з ЄС, а також на позиціонування України як технологічного, інноваційного та надійного партнера у програмах Євросоюзу.

Хоча війна об'єктивно ускладнила розвиток багатьох соціально-політичних процесів, але, навіть в умовах політичної нестабільності, посилення корупції та безперервної військової загрози, що гальмують реформи та

інтеграцію, підтримка Європейського Союзу компенсує внутрішні ризики та забезпечує збереження динаміки змін, зокрема і в сфері політики національної ідентичності українців. Євроінтеграція перетворює кризу на стратегічну можливість для оновлення країни. Спільні цінності створюють простір символічної взаємодії, де прагнення України зберегти свій суверенітет та незалежність, поєднується з європейськими ціннісно-нормативними вимогами.

Висновок

Сучасному соціально-політичному розвитку притаманне піднесення впливу процесів ідентифікації окремих громадян, соціальних груп і цілих країн. Своєрідність такого впливу полягає в тому, що активна ідентифікація може відігравати як позитивну роль (консолідація суспільств на основі спільної системи цінностей, розвиток солідарності та ефективної співпраці у вирішенні актуальних проблем і завдань), так і негативну (підвищення конфронтації, фрагментації відносин, розвиток політичної безвідповідальності та популізму). Відповідно, політика ідентифікації повинна відповідати на ці виклики, не тільки створюючи умови для збереження та зміцнення національних цінностей, але і актуалізуючи та збагачуючи їх шляхом активної комунікації та співпраці з країнами і народами, які підтримують близькі політико-культурні традиції.

Повномасштабна війна значно прискорила шлях України до Європи. Агресія Росії не лише згуртувала українську націю навколо європейського вибору, але й консолідувала владу із суспільством. Під впливом війни активізувалися процеси активного самоусвідомлення та розриву з небажаним минулим. Європейський Союз, як наднаціональний інститут, гарантує різноманітність, свободу та безпеку для своїх членів, водночас підтримуючи універсальні цінності. Важливо підкреслити, що українські національні цінності не суперечать європейським цінностям, органічно поєднуються з європейською культурною традицією.

Євроінтеграція виконує подвійну функцію: вона є і провідною метою у боротьбі проти агресивних російських зазіхань, і стимулом для прискореного впровадження внутрішніх демократичних змін. В умовах війни відносини між владою України та ЄС набули нової якості — вони стали тіснішими не лише у військово-політичних та економічних, але й у культурно-ціннісних аспектах. Незважаючи на величезні людські та фінансові втрати від усієї військової потуги агресора, Україна захищає не лише себе, але й східний кордон ЄС та НАТО, справою доводячи відданість своєму європейському вибору.

Література

- [1] Амельченко Н. 2014. Демократизація в Україні: співвідношення ціннісних та інституційних змін. *Магістеріум. Політичні студії*. Вип. 58. С. 45–50.
- [2] Амельченко Н. 2013. Цінності об'єднаної Європи. Лабораторія законодавчих ініціатив. 2013. 42 с. <http://parlament.org.ua/up> (дата звернення: 07.10.2025).

- [3] Андрущенко В. 2018. Українське життя в транзиті. Природа, особливості, ознаки. *День*. 4±травня 2018. <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/ukrayinske-zhyttyav-tranzyti> (дата звернення: 07.10.2025).
- [4] Бевз Т. 2023. Утвердження національної та громадянської ідентичності в умовах війни. *Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни* : монографія / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, С. 268–299.
- [5] Гардінг Л. 2023. Вторгнення. За лаштунками кривавої війни Росії та боротьби України за виживання. Харків : Vivat, 352 с.
- [6] Гусениця А. 2022. Процес трансформації української ідентичності в контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник НІОУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. № 3 (54). С. 175–188.
- [7] Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі 2023 : монографія / авт. кол.: Котигоренко В. О. (керівник, наук. ред.), Дегтеренко А. М., Калакура О. Я., Кочан Н. І., Ляшенко О. О., Мазука Л. І., Ніколаєць Ю. О., Новородовський В. В. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 640 с.
- [8] Зорич О. 2013. Феномен ідентичності: конфлікт інтерпретацій. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Вип. 5. С. 4–13.
- [9] Ідентичність громадян України: тенденції змін. 2024/ *Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*. 24 червня 2024 р. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-cherve-p-2024r> (дата звернення: 07.10.2025).
- [10] Киридон А. 2015. Європейська ідентичність: структурування смислового простору. *Європейські історичні студії*. № 2. С. 26–53. http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2015_2_4 (дата звернення: 07.10.2025).
- [11] Кухарук О. 2022. Ідентичнісний вимір соціальної резильєнтності: визначення, підходи, можливості прогнозування. *Проблеми політичної психології*. Вип. 12(26). С. 77–90. <https://doi.org/10.33120/porp-Vol26-Year2022-107>
- [12] Новакова О., Остапенко М. 2023. Еволюція геополітичних цінностей та орієнтацій українців під впливом війни. *Міжнародні та політичні дослідження*. Вип. 36. С. 94–103. <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/288711/282488> (дата звернення: 07.10.2025).
- [13] Павлов Ю. 2013. Постмодерністські версії «деідентифікації» сучасної людини. Наукові записки. Серія «Культурологія» / *Матеріали VI Міжнародної наукової конференції «Культура в горизонті сталих і плінних ідентичностей»* (12–13 квітня 2013 року, м. Острог). Частина 2. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 12. С. 314–318.
- [14] Позній О., Горбова Ю., Ярошенко А. 2025. Між конформізмом і спротивом: трансформації соціальної та релігійної ідентичності на тимчасово окупованих територіях України. *Міждисциплінарні дослідження складних систем*. Вип. 26. С. 151–169. <https://doi.org/10.31392/iscs.2025.26.151>

- [15] Поліщук Ю. 2024. Національна та громадянська ідентичності в Україні в умовах російсько-української війни: константи та зміни. *Політичні дослідження*. № 2(8). С. 73–93.
- [16] Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 року № 1322. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.10.2025).
- [17] Реєнт О, Коляда І., Камбалова Я. 2025. Роль усної історії у формуванні історичної пам'яті при вивченні російсько-української війни у здобувачів освіти покоління «зумерів». *Міждисциплінарні дослідження складних систем*. Вип. 26. С. 44–62. <https://doi.org/10.31392/iscs.2025.26.44>
- [18] Російська війна є атакою проти базових принципів Ради Європи — фон дер Ляєн. Виступ на саміті Ради Європи у Рейк'явіку. *Укрінформ*. 17 травня 2023 року. <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3710505-rosia-zaperecue-pravo-ukraini-na-majbutne-i-vidpovidatime-za-svoi-zlocini-fon-der-laen.html> (дата звернення: 07.10.2025).
- [19] Русаков С. 2025. Європейська інтеграція як ціннісно-культурний виклик воєнного часу. *Культурологічний альманах*. Вип. 2(14). С. 463–470.
- [20] Сахань О., Шевчук Н. 2018. Європейські цінності як запорука процвітання суспільства: український вибір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: політологія. № 2 (37). С. 177–196.
- [21] Судин Д. 2023 Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. *Український тиждень*. 21 жовтня 2023 року. <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iatta-tsinnosti> (дата звернення: 07.10.2025).
- [22] Таміліна Л. 2025. Наскільки важливим для українців є збереження демократії: Аналіз демократичних настроїв із застосуванням методів машинного навчання. *Вокс Україна*. 8 жовтня 2025 року. <https://voxukraine.org/naskilky-vazhlyvym-dlya-ukrayintsiv-ye-zberezheniya-demokratiyi-analiz-demokratychnyh-nastroyiv-iz-zastosuvannyam-metodiv-mashynnogonavchannya> (дата звернення: 07.10.2025).
- [23] Фукуяма Ф. 2019. Проти політики ідентичності / Переклад з англійської: Francis Fukuyama «Against Identity Politics». *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 13 лютого 2019 р. <https://ji-magazine.lviv.ua/2019/fukuyama-protu-polityku-identychnosti.htm> (дата звернення: 07.10.2025).
- [24] Хоменко Н., Цуканова Д., Євтух О. 2023. Ідентичність представників національних меншин (спільнот) у контексті міжетнічної взаємодії: ключові аспекти динаміки. *Міждисциплінарні дослідження складних систем*. Вип. 23. С. 152–162. <https://doi.org/10.31392/iscs.2023.23.152>
- [25] Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії: національна доповідь 2016. / ред. кол.: С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський та ін.; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ : НАН України, 284 с.

- [26] Чи відчують українці себе європейцями й наскільки довіряють європейським інституціям. 2024. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Льва Кучеріва та соціологічна служба Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова (дослідження 15–20 червня 2024 року). <https://dif.org.ua/uploads/pdf/14931257326695964ddec95.19762335.pdf> (дата звернення: 07.10.2025).
- [27] Börzel T. 2023. European Integration and the War in Ukraine: Just Another Crisis? *JCMS: Journal of Common Market Studies*. Vol. 61, Iss. S1. September 2023. P. 14–30. <https://doi.org/10.1111/jcms.13550>
- [28] Francis L. & Adams R. 2019. Two Faces of Self and Emotion in Symbolic Interactionism. *Symbolic Interaction*. Vol. 42, No. 2 (MAY 2019), P. 250–277.
- [29] Ukraines Perception Report in Europe. Brand Ukraine. 2024. https://brandukraine.org.ua/documents/179/TO_7___Ukraines_Perception_Report_in_Europe.pdf (дата звернення: 07.10.2025).

References

- [1] Amelchenko N. 2014. Demokratyzatsiia v Ukraini: spivvidnoshennia tsinnisnykh ta instytutsiinykh zmin. *Mahisterium. Politychni studii*. Vyp. 58. S. 45–50.
- [2] Amelchenko N. 2013. Tsinnosti obiednanoi Yevropy. *Laboratoriia zakonodavchyykh initsiatyv*. 42 s. <http://parlament.org.ua/up> (Accessed: 07.10.2025).
- [3] Andrushchenko V. 2018. Ukrainske zhyttia v tranzyti. Pryroda, osoblyvosti, oznaky. Den. 4 travnia. <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/ukrayinske-zhyttyav-tranzyti> (Accessed: 07.10.2025).
- [4] Bezv T. 2023. Utverdzhennia natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti v umovakh viiny. *Adaptyvni zminy politychnoho polia Ukrainy v umovakh viiny : monohrafiia / za red. O. O. Rafalskoho, O. M. Maiborody*. Kyiv : IPiEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. S. 268–299.
- [5] Harding L. 2023. Vtorhnennia. Za lashtunkamy kryvavoi viiny Rosii ta borotby Ukrainy za vyzhyvannia. Kharkiv: Vivat, 352 s.
- [6] Husenytsia A. 2022. Protses transformatsii ukrainskoi identychnosti v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv. *Visnyk NIU imeni Yaroslava Mudroho. Seriia: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*. № 3(54). S. 175–188.
- [7] Dialektyka natsionalno-hromadianskoho i etnichnoho v ukrainskomu sotsi-umi 2023 : monohrafiia / avt. kol.: Kotyhorenko V. O. (kerivnyk, nauk. red.), Dehterenko A. M., Kalakura O. Ya., Kochan N. I., Liashenko O. O., Mazuka L. I., Nikolaiets Yu. O., Novorodovskyi V. V. Kyiv : Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 640 s.
- [8] Zorych O. 2013. Fenomen identychnosti: konflikt interpretatsii. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. Vyp. 5. S. 4–13.
- [9] Identychnist hromadian Ukrainy: tendentsii zmin. 2024. *Ukrainskyi tsentr ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova*. 24 chervnia 2024 r. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-dos>

- lidzhennia/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-cherven-2024r (Accessed: 07.10.2025).
- [10] Kyrydon A. 2015. Yevropeiska identychnist: strukturuvannia smyslovoho prostoru. *Yevropeiski istorychni studii*. № 2. S. 26–53. http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2015_2_4 (Accessed: 07.10.2025).
- [11] Kukharuk O. 2022. Identychnisnyi vymir sotsialnoi rezylientnosti: vyznachennia, pidkhody, mozhlyvosti prohnozuvannia. *Problemy politychnoi psykholohii*. Vyp. 12(26). S. 77–90. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol26-Year2022-107>
- [12] Novakova O., Ostapenko M. 2023. Evoliutsiia heopolitychnykh tsinnostei ta oriiantatsii ukraintsiv pid vplyvom viiny. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*. Vyp. 36. S. 94–103. <http://heraldiss.onu.edu.ua/article/view/288711/282488> (Accessed: 07.10.2025).
- [13] Pavlov Yu. 2013. Postmodernistski versii «deidentyfikatsii» suchasnoi liudyny. Naukovi zapysky. Seriiia «Kulturolohiiia». *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovoii konferentsii «Kultura v horyzonti stal'nykh i plynnykh identychnostei»* (12–13 kvitnia 2013 roku, m. Ostroh). Chastyna 2. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», Vyp. 12. S. 314–318.
- [14] Poznii O., Horbova Yu., Yaroshenko A. 2025. Mizh konformizmom i sprotyvom: transformatsii sotsialnoi ta relihiinoi identychnosti na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh Ukrainy. *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system*. Vyp. 26. S. 151–169.
- [15] Polishchuk Yu. 2024. Natsionalna ta hromadianska identychnosti v Ukraini v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: konstanty ta zminy. *Politychni doslidzhennia*. № 2(8). S. 73–93.
- [16] Pro skhvalennia Stratehii utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2023–2025 rokakh. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15 hrudnia 2023 roku № 1322. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (Accessed: 07.10.2025).
- [17] Reient O, Koliada I., Kambalova Ya. 2025. Rol usnoi istorii u formuvanni istorychnoi pamiaty pry vyvchenni rosiisko-ukrainskoi viiny u zdobuvachiv osvity pokolinnia «zumeriv». *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system*. Vyp. 26. S. 44–62.
- [18] Rosiiska viina ye atakoiu proty bazovykh pryntsyypiv Rady Yevropy — fon der Liaien. Vystup na samiti Rady Yevropy u Reikiaviku. Ukrinform. 17 travnya 2023 roku. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3710505-ros-ia-zaperecue-pravo-ukraini-na-majbutne-i-vidpovidatime-za-svoi-zlocini-fon-der-laen.html> (Accessed: 07.10.2025).
- [19] Rusakov S. 2025. Yevropeiska intehratsiia yak tsinnisno-kulturnyi vyklyk voiennoho chasu. *Kulturolohichnyi almanakh*. Vyp. 2(14). S. 463–470.
- [20] Sakhn O., Shevchuk N. 2018. Yevropeiski tsinnosti yak zaporuka protsvittannia suspilstva: ukrainskyi vybir. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Seriiia: politolohiia. № 2(37). S. 177–196.
- [21] Sudyn D. 2023. Yak viina vplynula na nashu identychnist, pamiat ta tsinnosti. *Ukrainskyi tyzhden*. 21 zhovtnia 2023. <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iatta-tsinnosti> (Accessed: 07.10.2025).

- [22] Tamulina L. 2025. Naskilky vazhlyvym dla ukraintsiv ye zberezhennia demokratii: Analiz demokratychnykh nastroiv iz zastosuvanniam metodiv mashynnoho navchannia. *Voks Ukraina*. 8 zhovtnia 2025 roku. <https://voxukraine.org/naskilky-vazhlyvym-dlya-ukrayintsiv-ye-zberezhennya-demokratiyi-analiz-demokratychnyh-nastroyiv-iz-zastosuvanniam-metodiv-mashynno-Navchannya> (Accessed: 07.10.2025).
- [23] Fukuiama F. 2019. Proty polityky identychnosti / Pereklad z anhliiskoi: Francis Fukuyama «Against Identity Politics». *Nezaleznyi kulturolohi-chnyi chasopys «I»*. 13 liutoho 2019 r. <https://ji-magazine.lviv.ua/2019/fukuyama-proty-polityky-identychnosti.htm> (Accessed: 7.10.2025).
- [24] Khomenko N., Tsukanova D., Yevtukh O. 2023. Identychnist predstavnykiv natsionalnykh menshyn (spilnot) u konteksti mizhetnichnoi vzaiemodii: kliuchovi aspekty dynamiky. *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system*. Vyp. 23. S. 152–162. <https://doi.org/10.31392/iscs.2023.23.152>
- [25] Tsyvilizatsiinyi vybir Ukrainy: paradyhma osmyslennia i stratehiia dii: natsionalna dopovid. 2016. / red. kol.: S. I. Pyrozhhov, O. M. Maiboroda, Yu. Zh. Shaihorodskyi ta in.; Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. Kyiv : NAN Ukrainy, 284 s.
- [26] Chy vidchuvaiut ukraintsi sebe yevropeitsiamy y naskilky doviraiut yevropeiskym instytutsiiam. 2024. Fond «Demokratychni initsiatyvy» imeni Ilka Kucheriva ta sotsiolohichna sluzhba Ukrainskoho tsentru ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova (doslidzhennia 15–20 chervnia 2024 roku). <https://dif.org.ua/uploads/pdf/14931257326695964ddec95.19762335.pdf> (Accessed: 07.10.2025).
- [27] Börzel T. 2023. European Integration and the War in Ukraine: Just Another Crisis? *JCMS: Journal of Common Market Studies*. Vol. 61, Iss. S1. September P. 14–30. <https://doi.org/10.1111/jcms.13550>
- [28] Francis L., Adams R. 2019. Two Faces of Self and Emotion in Symbolic Interactionism. *Symbolic Interaction*. Vol. 42. No. 2 (MAY 2019). P. 250–277.
- [29] Ukraines Perception Report in Europe. *Brand Ukraine*. 2024. https://brandukraine.org.ua/documents/179/TO_7___Ukraines_Perception_Report_in_Europe.pdf (Accessed: 07.10.2025).